

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi Hikmət HACIYEV: "Qarabağda yaşayan erməni sakinlərin fərdi hüquq və təhlükəsizliyi məsələsi sırf Azərbaycanın daxili işidir"

"Qarabağda yaşayan erməni sakinlərin fərdi hüquq və təhlükəsizliyi məsələsi sırf Azərbaycanın daxili işidir".

Bu barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev "Report"a müsahibəsində bildirib. AZƏRTAC müsahibəni təqdim edir:

- Ermənistanın Təhlükəsizlik Şurasının katibi Armen Qriqoryan tərəfindən verilmiş son açıqlama ilə bağlı nə deyə bilərsiniz?

- Ermənistanın 30 illik işğalına, etnik təmizləməyə və kütləvi dağıntılara baxmayaraq, Prezident İlham Əliyev 44 günlük Vətən müharibəsindən az sonra xoş niyyət nümayiş etdirərək ərazi bütövlüyünün və suverenliyin qarşılıqlı şəkildə tanınması əsasında sülh gündəliyini irəli sürmüşdür. Prezident İlham Əliyev dəfələrlə vurğulamışdır ki, Ermənistan və Azərbaycan arasında sülh sazişi üzrə danışıqlar və Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində yaşayan erməni sakinlərlə təmaslar bir-birindən tamamilə ayrı iki xətdir.

Bu xüsusda, 2022-ci ildə Azərbaycan əsas mahiyyəti ərazi bütövlüyünün və suverenliyin qarşılıqlı şəkildə tanınmasından ibarət olan və sülh müqaviləsinin əsasını təşkil edəcək məşhur 5 prinsipini Ermənistanla təqdim etmişdir. 2022-ci ilin oktyabr ayında Praqa və Soçidə keçirilmiş görüşlərdə Azərbaycan və Ermənistan 1991-ci il Almatı Bəyannaməsi əsasında bir-birini ərazi bütövlüyünü və suverenliyin qarşılıqlı şəkildə tanıdıklarını bəyan etmişdir. Almatı Bəyannaməsi ilə yeni müstəqillik qazanmış ölkələr SSRİ dövründə keçmiş müttəfiq respublikaların inzibati sərhədlərini tanıyırlar. Beləliklə, Praqa və Soçi sənədləri ilə Ermənistan Azərbaycanın Qarabağ üzərində suverenliyini tanımışdır.

Biz 2022-ci ilin sonuna qədər sülh sazişinin imzalanmasına ümid edirik, yeri gəlmişkən, sentyabrda Vaşinqton görüşündə bu məsələ də müzakirə olunmuşdu. Lakin Ermənistanın qeyri-konstruktiv mövqeyinə görə buna nail ola bilmədik.

Ermənistan lap əvvəldən Qarabağ məsələsinin sülh sazişində yer almasına çalışır, lakin bu yanaşma Azərbaycan üçün qəbul ediləməzdir. Qarabağda yaşayan erməni sakinlərin fərdi hüquq və təhlükəsizliyi məsələsi sırf Azərbaycanın daxili işidir və Azərbaycan özünün suverenliyini aid olan məsələləri digər üçüncü tərəflə, o cümlədən Hayastan Respublikası ilə müzakirə etməyəcək. Qarabağ münaqişəsi həll olunub. Qarabağ Azərbaycan ərazisidir. Azərbaycan üçün Qarabağ məsələsi beynəlxalq gündəlikdən çıxıb. Təsədüf deyil ki, Brüssel, Moskva, Praqa, Soçi görüşlərində qəbul edilən sənədlərdə Qarabağ istinad yer almır.

Qarabağda yaşayan erməni sakinlərin fərdi hüquq və təhlükəsizliyi Azərbaycan Konstitusiyasına və qanunlarına uyğun həll olunacaq. Erməni sakinlərə heç bir xüsusi imtiyazın verilməsi nəzərdə tutulmur. Dediym kimi, bu məsələnin Ermənistanla və digərlərinə heç bir aidiyyəti yoxdur.

İstər Brüssel danışıqlarında, istərsə də keçən ilin sentyabr ayında Vaşinqtonda keçirilmiş görüşdə Qarabağda yaşayan erməni sakinlərin hüquq və təhlükəsizliyinin möhür Azərbaycan Konstitusiyası çərçivəsində təmin edilməsi məsələsi müzakirə edilmişdir. Qarabağda yaşayan erməni sakinlərinin hüquq və təhlükəsizliyinin müzakirə olunması üçün hər hansı bir beynəlxalq mexanizmin yaradılmasından söhbət gedə bilməz və biz heç zaman buna razılıq verməmişik. Ermənistanın bununla bağlı iddiaları tamamilə montajdır və sünü gərginlik yaratmaq məqsədi daşıyır.

- İlk öncə qeyd edim ki, 2020-ci il noyabrın 10-da imzalanmış bəyanatın müddəaları Ermənistan tərəfindən kobudcasına pozulur. Ermənistan ordusunun qalıqları hələ də Azərbaycan ərazilərindən tam olaraq çıxarılmayıb. Bizdə olan məlumatlara əsasən, Qarabağ bölgəsində təxminən 10 minlik şəxsi heyət qalmaqdadır. Qanunsuz erməni silahlı dəstələri yeni postlar və mühəndis-istehkam qurğuları yaradır, ərazilərimizi 2021-ci ildə Ermənistan istehsal edilmiş minalarla çirkləndirir, Azərbaycan Ordusunun mövqelərini atəşə tutur. Faktiki olaraq yeni "təmas xətti" qurmağa çalışırlar.

Qazax rayonunun 7, Naxçıvanın isə 1 kəndi hələ də işğal altındadır. Laçın yolundan hərbi məqsədlər, o cümlədən silah-sursatın, minaların daşınması, şəxsi heyətin rotasiyası üçün istifadə olunurdu. Ermənistan 10 noyabr Bəyanatına zidd olaraq, Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı öhdəliklərini də yerinə yetirmir. Azərbaycanın qərb rayonlarından Naxçıvana bu günə qədər bir maşın belə keçməyib.

2022-ci ildə Praqa və Soçidə keçirilmiş görüşlərdə Ermənistanın Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyini tanımasına baxmayaraq, baş nazir və digər Ermənistan rəsmiləri tərəfindən vəziyyəti qəsdən gərginləşdirən, Azərbaycanın suverenliyini və ərazi bütövlüyünü sual altına qoyan, təhdid edən açıqlamaların verilməsi, addımların atılması davam edir və bu xətt son vaxtlar daha da güclənir.

missiyası getməlidir, gah da deyirlər ki, yox, Ermənistan Laçın yolu ilə məşğul olmayacaq. Gah deyirlər ki, 1991-ci il Almatı Bəyannaməsi iki ölkə arasında delimitasiyanın əsasını təşkil etməlidir, gah da iddia edirlər ki, anklav kəndlərin hüquqi əsası yoxdur. Gah da Ermənistan lideri BMT tribunasından deyir ki, Azərbaycan xəritədə bizə göstərsin ki, Ermənistanın əraziləri hansıdır.

- Qarabağda yaşayan erməni sakinlərlə təmaslar barədə nə deyirsiniz?

- Qarabağda yaşayan erməni sakinlər son 30 ildə Ermənistan və qanunsuz rejimin girovı olub. 30 illik işğal faktı bitdikdən sonra Azərbaycan özünün erməni sakinləri ilə təmas qurmağa hazır olduğunu bildirib. Son vaxtlar xaricdən ixrac olunmuş "Ruben Vardanyan" layihəsi ilə Qarabağda yeni reallığın yaradılmasına, vəziyyətin 1988-ci ilə gətirilməsinə, yeni status-kvonun yaradılmasına cəhdlər edilirdi.

Bildiyiniz kimi, Milli Məclisin deputatı Ramin Məmmədov Qarabağda yaşayan erməni sakinlərlə təmaslar üzrə məsul şəxs kimi müəyyən olunub. Martın 1-də Xocalıda ilk təmaslar aparılıb. Təəssüf ki, təmaslardan sonra erməni sakinlərin nümayəndələrinin arzuolunmaz açıqlamalarının şahidi olduq. Lakin biz bu təmasları davam etdirməkdə qərarlıyıq.

Bizim fikrimizə, martın 5-də Ermənistanın Xankəndi-Xələfli-Türşü torpaq yolunda törətdiyi təxribat həm də erməni sakinlərlə təmaslara mane olmağa hesablanıb. Biz Azərbaycanın suveren ərazilərinə silah daşınmasını Ermənistan tərəfindən ölkəmizə

"2020-ci ildə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun işğaldan azad edilməsi Qərbi Azərbaycandan olan soydaşlarımızı da ruhlandırdı. Onların qayıdış arzusu daha da gücləndi. 2022-ci ildə onlar təşkilatlanaraq Qərbi Azərbaycan İcması yaratdılar. Dekabrın 24-də Prezident İlham Əliyev icma ilə görüşdə faktiki olaraq Qərbi Azərbaycan mövzusunun millətimizin yeni strateji hədəfi kimi müəyyən etdi".

Ermənistanın Qarabağ, Laçın yoluna missiya göndərilməsi, xarici qüvvələrin gətirilməsi kimi açıqlamaları utopyadan, geosiyasi avantüradan, süni gərginlik yaratmaqdan başqa bir şey deyil.

Ermənistan rəsmilərinin belə açıqlandırdığı açıqlamaları onların İkinci Qarabağ müharibəsindən əvvəl "Qarabağ Ermənistanıdır və nöqtə", "Yeni ərazilər namını yeni müharibə", "Azərbaycana bir qarşıda torpaq qaytarmayacağıq", "7 şört" kimi bəyanatlarını xatırladır.

Ermənistan Azərbaycanla şört dilində danışımağa çalışır. Ermənistan başa düşməlidir ki, onun gələcəyi Azərbaycan və Türkiyə ilə münasibətlərin normalaşdırılmasından keçir. Buna görə, Ermənistan ərazi iddialarından, müxtəlif narrativlər adı altında Azərbaycanın daxili işlərinə müdaxilədən əl çəkməli, Prezident İlham Əliyevin sülh gündəliyini qəbul etməlidir.

Dünya liderlərinə zənglərlə, özünü yalandan "demokratiya qalası" kimi qələmə verməklə, müxtəlif

qarşı davam edən təcavüz və terror siyasəti hesab edirik. Ermənistan nədən başqa ölkənin suveren ərazisinə silah-sursat göndərməkdə davam edir? Gərginlik görürsən bütün məsuliyyət Ermənistanın hərbi-siyasi rəhbərliyinin üzərinə düşür.

Ermənistanın Azərbaycanla sülh müqaviləsinin imzalanmasını Qarabağda yaşayan erməni sakinlərinin hüquq və təhlükəsizliyi, beynəlxalq mexanizmin yaradılması ilə şərtləndirməsi tamamilə qəbul ediləməz və təhlükəli yanaşmadır. Bu, faktiki olaraq İkinci Qarabağ müharibəsindən əvvəl "öz müqəddəratını təyin etmə", "müstəqillik" nağıllarının indi başqa ad altında davam etdirilməsi anlamına gəlir. Prezident İlham Əliyev Münhen Təhlükəsizlik Konfransı zamanı vurğuladı ki, Ermənistanla sülh sazişinə Qarabağ məsələsi daxil edilməyəcək.

- Laçın yolunda yaranmış vəziyyət barədə nə deyirsiniz?

- Azərbaycanın Rusiya sülhməramlılarının müvəqqəti yerləşdiyi ərazilərdə təbii sərvətlərimizin qanunsuz istismarına etiraz olaraq dekabrın 12-dən bəri Laçın-Xankəndi yolunda vətəndaş cəmiyyətinin nümayəndələri, ekofaallar aksiya keçirirlər. Cənab Prezidentin dediyi kimi, bu şərfli bir missiyadır. Qarabağdan təbii sərvətlərimiz talan olunub gözümlərin qabağında Ermənistanla daşınırdı. Hansı suveren ölkə buna dözər?

Bu, dinc bir aksiyadır, ora qatılanların avtomatı, topu-tankı yoxdur və qanuni tələblər irəli sürürlər. Amma Ermənistan indi də yeni bir narrativ ortaya atıb. Gəy Laçın yolu "blokada"dadır, Azərbaycan Qarabağda yaşayan erməni sakinlərə qarşı "genosid" törətməyə hazırlaşır. Biz ilk gündən demişik ki, Laçın yolu bağlanmayıb, Rusiya sülhməramlıları, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi, humanitar yüklər rahat şəkildə yoldan keçir. Dekabrın 12-dən bu günə 3600-dən çox maşın Laçın-Xankəndi yolundan keçib. Məgər belə blokada olur?

Ermənistan bu tipli narrativlərlə beynəlxalqictimaiyyəti çaşdırmaq, Azərbaycanın mövqelərinə zərbə vurmaq, sülh müqaviləsinin imzalanmasını yubutmaq, Qarabağda yaşayan erməni sakinlərin Azərbaycanca reinteqrasiyasına mane olmaq niyyətindədir. Başqa bir narrativ də var: "Qarabağ bütün dünyadan təcrüd olunub". Bu adamlar başa düşmür ki, "Dağlıq Qarabağ" ayrıca bir subyekt deyil və ada kimi yaşaya bilməz. Bu ərazi Azərbaycanın tərkib hissəsidir. Erməni sakinlərin Azərbaycanca reinteqrasiyası yeganə çıxış yoludur.

Hesab edirik ki, 5 martda Ermənistanın törətdiyi təxribat bir daha onu göstərdi ki, Laçın yolunun son nöqtəsində, Ermənistan-Azərbaycan sərhədində sərhəd-nəzarət məntəqəsinin qurulması

"Biz Azərbaycanın suveren ərazilərinə silah daşınmasını Ermənistan tərəfindən ölkəmizə qarşı davam edən təcavüz və terror siyasəti hesab edirik. Ermənistan nədən başqa ölkənin suveren ərazisinə silah-sursat göndərməkdə davam edir?"

labüddür. Prezident İlham Əliyev Münhen Təhlükəsizlik Konfransında bu təkliflə çıxış etmişdi.

- Qərbi Azərbaycandan qovulmuş soydaşlarımızın keçən il Qərbi Azərbaycan İcması yaratdılar. Bununla bağlı nə deyirsiniz?

- Qərbi azərbaycanlılar XX əsrdə 4 dəfə deportasiyaya məruz qalıblar. 1991-ci ildə qərbi azərbaycanlıların Ermənistandan qovulması prosesi tam başa çatdırılıb. Ermənistanla bütün mədəni irsimiz dağıdılıb, mənimisənilib. Yalnız İrəvanda Göy məscidi saxlayıblar, onu da fərs məscidi kimi qələmə verirlər.

2020-ci ildə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun işğaldan azad edilməsi Qərbi Azərbaycandan olan soydaşlarımızı da ruhlandırdı. Onların qayıdış arzusu daha da gücləndi. 2022-ci ildə onlar təşkilatlanaraq Qərbi Azərbaycan İcması yaratdılar. Dekabrın 24-də Prezident İlham Əliyev icma ilə görüşdə faktiki olaraq Qərbi Azərbaycan mövzusunun millətimizin yeni strateji hədəfi kimi müəyyən etdi.

İcma bu yaxınlarda qayıdış konsepsiyasını hazırlayıb. Onlar sülh yolu ilə öz dədə-baba torpaqlarına geri dönmək, dinc yaşamaq istəyirlər. Amma qayıdış beynəlxalq təhlükəsizlik təminatı

"5 martda Ermənistanın törətdiyi təxribat bir daha onu göstərdi ki, Laçın yolunun son nöqtəsində, Ermənistan-Azərbaycan sərhədində sərhəd-nəzarət məntəqəsinin qurulması labüddür. Prezident İlham Əliyev Münhen Təhlükəsizlik Konfransında bu təkliflə çıxış etmişdi".

altında olmalıdır. İcma həm də hesab edir ki, Qərbi Azərbaycana qayıdış məsələsi Ermənistanın öhdəliyi kimi Azərbaycan-Ermənistan sülh müqaviləsində təsbit olunmalıdır.

Ermənistanın qərbi azərbaycanlıların dinc qayıdışını özünün ərazi bütövlüyünə təhlükə kimi görməsi bir daha onun qeyri-konstruktivliyini və etnik nifrət siyasəti yürütdüyünü göstərir.

Ermənistan rəsmiləri elə düşünürlər ki, Qarabağ məsələsində spekulasiyanı əbədi olaraq davam etdirə biləcəklər. Bir şey aydındır ki, Ermənistan Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanımasa və ya kağız üstündə tanıyaraq öz dağıdıcı əməllərini davam etdirsə, o zaman Azərbaycan da rəsmi şəkildə Ermənistanın ərazi bütövlüyünü tanımayacaq. Əgər Ermənistan Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində yaşayan erməni sakinlər üçün hansısa "status" tələb etməyə davam edərsə, o za-

man Azərbaycan da Ermənistanla didərgin düşmüş qərbi azərbaycanlılara Ermənistanın statusu verməsi məsələsini qaldıracaq.

- Avropa İttifaqının (AI) Ermənistanla missiyasına dair fikirlərinizi də almaq istərdik.

- 2022-ci ilin oktyabr ayında Praqa danışıqları zamanı razılaşdırılmış məqamlardan əlavə AI missiyasının mandatına yeni məqamların daxil edilməsi bizim üçün gözlənilməz oldu və bu bizdə, açıq şübhə yaradır. Bundan əlavə, iki aylıq müddət bitdikdən sonra tələm-tələsik yeni missiya, özü də bu dəfə ikiillik müddətə təsis edildi.

Əlbəttə, Ermənistan öz ərazisinə nöinki AI-nin missiyasını, digər ölkələri də çağırır bilər. Amma AI missiyası Azərbaycanla sərhəddə yerləşdiyi üçün Azərbaycanın mövqeyi, narahatlığı nəzərə alınmalıdır. Özü də bu missiya iddia edildiyi kimi, mülki missiya deyil, onun tərkibində keçmiş hərbiçilər, polis əməkdaşları yer alıb.

Bizim təxminlərimiz özünü doğrultdu. Ermənistan missiyadan sui-istifadə edir. Son vaxtlar Ermənistan ordusu şərti sərhəddə mövqelərini atəşə tutublar. Müdafiə Nazirliyinin açıqlaması ilə yəqin ki tanış olmusunuz, orada deyilir ki, Ermənistan bununla Azərbaycanı cavab atəşi açmağa təhrik edir. Məqsəd AI missiyasında yanlış rəy formalaşdırmaq və vəziyyəti süni olaraq gərginləşdirməkdir. Ermənistan düşünür ki, AI missiyasının gəlməsi ilə onun təhlükəsizliyi təmin olunub və indi diqqətini Qarabağda pozuculuq əməllərini davam etdirməyə yönəldə bilər.

Biz hesab edirik ki, Cənubi Qafqaz regionu geopolitik rəqabət məkanı olmamalıdır. Amma Ermənistan fərqli mövqedədir.

"Ermənistanın Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Şərtləri ilə münasibətləri gündən-günə soyuqlaşır."

- Ermənistan davam etdirdi ki, KTMT ölkələri onun Azərbaycanın ərazilərini işğalda saxlamasına kömək etməlidir. Amma həmin ölkələr Ermənistanın bu avantürist siyasətinin ələtinə çevrilmək istəmirdilər. Yəni Ermənistan özünü yanlış addımları ilə pis vəziyyətə salıb. KTMT-nin keçmiş baş katibi Yuri Xaçaturov vəzifədə ola-ola necə hörmətsiz qaydada geri çağırılıb cinayət işi açmaları hamının yadındadır. Bu, əslində, bütün KTMT üzv ölkələrinin təhqir olunması idi.

Son vaxtlar Ermənistan öz ərazisində KTMT-nin təlimlərinin keçirilməsindən imtina etdi. İndi də artıq baş katibin müavini kvotasından imtina ediblər.

Hayastan Respublikası hesab edir ki, bütün dünya bunlara borcludur, hamı gəlib onların əvəzinə Azərbaycanla qarşı vuruşmalıdır. Və əsas iş iddiaları qəbul edilməyən üçün hamıdan inciyirlər. KTMT üzv ölkələri Ermənistanın ikili oyun oynadığını yaxşı bilirlər.

- Biz Ermənistanın itkin düşmüş azərbaycanlıların taleyinin müəyyən edilməsində də maraqlı olmadığımızı düşünürük.

- Bəli, Ermənistan Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı itkin düşmüş 3900-ə qədər soydaşımızın taleyinin müəyyən edilməsi üçün əməkdaşlıq etmə, onların bəsdirildiyi kütləvi məzarlıqların yerlərini bildirməkdən boyun qaçırır.

Bizim bu məsələdə Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinə də müəyyən suallarımız var. BQXK itkin düşmüş azərbaycanlılarla bağlı demək olar ki heç bir iş görmür.

Bundan əlavə, BQXK-nın Xankəndi Ofisi hələ də Bakı Ofisinə deyil, siyasi cəhətdən Cenevrəyə, logistika cəhətdən İrəvan Ofisinə tabe olmağa davam edir. Təəssüf ki, BQXK bizim etimadımızdan sui-istifadə edir. Artıq rəsmi qaydada BQXK-nı Azərbaycanın suverenliyinə zidd olan bu praktika ya son qoymağa və Xankəndi Ofisinin Bakı Ofisinə tabe edilməsinə dair Azərbaycanca konkret vaxt cədvəli təqdim etməyə çağırırdıq.

"Qazax rayonunun 7, Naxçıvanın isə 1 kəndi hələ də işğal altındadır. Laçın yolundan hərbi məqsədlər, o cümlədən silah-sursatın, minaların daşınması, şəxsi heyətin rotasiyası üçün istifadə olunurdu. Ermənistan 10 noyabr Bəyanatına zidd olaraq, Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı öhdəliklərini də yerinə yetirmir".

Azərbaycanın suverenliklə bağlı haqlı mövqeyi beynəlxalq müstəvidə qəbul olunur.

- Siz qeyd etdiniz ki, Ermənistanın qeyri-konstruktiv mövqeyinə görə 2022-ci ildə sülh sazişinin imzalanmasına nail ola bilmədik. Bununla bağlı daha ətraflı fikirlərinizi almaq istərdik.

qətnamələrlə Ermənistan öz gələcəyini təmin edə bilməz.

30 il ərzində Ermənistan suverenlik, ərazi bütövlüyü ifadəsini eşitmək belə istəmirdi.

Biz Ermənistanın siyasətində ardıcılıq görmürük. Baş nazir bir şey deyir, digər rəsmilər tamamilə əks şeydən danışırlar. Gah deyirlər ki, Laçın yoluna BMT